

SPIS TREŚCI

WSTĘP	23
NOTA TECHNICZNA	27
1. Sposób powoływania się na literaturę przedmiotową.....	27
2. Uwaga nt. cytowania publikacji internetowych.....	27
3. Konwencja cytowania tekstów.....	27
4. Uwaga nt. przypisów	27
5. Uwaga terminologiczna	28
CZĘŚĆ PIERWSZA	
Z WIZYTĄ W „GALERII KOPERNIKOWSKIEJ” DOTYCHCZASOWE INTERPERATACJE OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH KOPERNIKA	29
WPROWADZENIE: ZAPROSZENIE DO ZWIEDZENIA „GALERII KOPERNIKOWSKIEJ”	31
ROZDZIAŁ 1.	
ZBIÓR „PORTRETÓW” KOPERNIKA	33
WSTĘP: NARODZINY I ŚMIERĆ KOPERNIKA	33
1. Kiedy narodził się Kopernik?	33
2. Gdzie Kopernik przyszedł na świat?.....	35
3. Kiedy umarł Kopernik?	37
4. Gdzie znajduje się grób Kopernika?	40
SALA I:	
OD „ODNOWICIELA ASTRONOMII” PO „SPRAWCĘ PRZEŁOMU MYŚLOWEGO BARDZIEJ FILOZOFICZNEGO NIŻ FIZYCZNEGO I PRZEWROTU W POJMOWANIU STRUKTURY ŚWIATA”	46
1. Odnowiciel astronomii.....	46
2. Zapoznany myśliciel-kanonik.....	46
3. Wraz z Kolumbem i Lutrem – jedna z kluczowych postaci początków nowożytności.....	47
4. Autor wielkiego przełomu, zwrotu naukowego i światopoglądowego	49
5. Wielki reformator.....	50
6. Rewolucjonista	50
7. Autor rewolucyjnego dzieła.....	61
8. Nieoryginalny badacz, jedynie sprawca krystalizacji znanych myśli	61

9. Rewolucjonizujący konserwatysta i autor rewolucjonizującego dzieła	61
10. Jednoznaczny konserwatysta	62
11. Mimowolny rewolucjonista	63
12. Sprawca przełomu myślowego bardziej filozoficznego niż fizycznego i przewrotu w pojmowaniu struktury świata	63
SALA II:	
OD „KONTYNUATORA A NAWET PLAGIATORA PITAGOREJCZYKÓW” PO „OSTATNIEGO NASTĘPCĘ ARABSKIEJ SZKOŁY ASTRONOMICZNEJ Z MARAGHA CZY JEDNEGO Z KONTYNUATORÓW PROKLOSA”	
1. Kontynuator a nawet plagiator pitagorejczyków, w tym szczególnie Arystarcha z Samos czy też prawdziwy odkrywca systemu heliocentrycznego?	65
2. Nieoryginalny badacz, który wyuczył się systemu kopernikowskiego w Italii?	68
3. Pierwszy astronom czasów nowożytnych czy ostatni przedstawiciel astronomii greckiej?	69
4. Naśladowca Jana Regiomontana?	71
5. Kontynuator rewolucyjnych dokonań scholastyki późnośredniowiecznej?	72
6. Czy Kopernik był arystotelikiem?	76
7. Ostatni następca arabskiej szkoły astronomicznej z Maragha czy jeden z kontynuatorów Proklosa?	76
SALA III:	
OD „HIPOTETYCZNEGO FIKCJONALISTY” PO „SAKRALNEGO REALISTĘ WCZYTUJĄCEGO SIĘ W KSIĘGĘ NATURY”	
1. Hipotetyczny fikcjonalista (rzecznik fikcjonalności hipotez astronomicznych)	80
2. Hipotetyczny realista (rzecznik prawdziwości hipotez astronomicznych)	80
3. Odkrywca prawdziwego układu świata i ojciec, fundator, twórca nowożytnej astronomii.	81
4. Tylko autor „szczęśliwego domysłu”.	82
5. Metafizyczny realista (rzecznik absolutnej prawdziwości hipotez astronomicznych)	82
6. Odkrywca prawdziwego systemu świata czy tylko wynalazca dogodnego układu odniesienia?	82
7. Ani czysty realista, ani czysty fikcjonalista	83

8. Sakralny realista wczytujący się w Księgę Natury	83
SALA IV:	
OD „ASTRONOMA I MATEMATYKA” PO „RETORYKA I DIALEKTYKA”	85
1. Astronom i matematyk, czy raczej filozof, humanista, lekarz i przyrodnik?	85
2. Dyletant w dziedzinie fizyki i logiki Arystotelesa	87
3. Odnowiciel filozofii natury	87
4. Retoryk i dialektyk	87
SALA V:	
OD „BURZYCIELA ZASTANEGO PORZĄDKU”	
PO „MITYCZNY SYMBOL I KOMPLEKS NOWOŻYTNOŚCI”	89
1. Burzyciel zastanego porządku:	89
(a) Obrazoburca religijny i przywódca heretyckich pitagorejczyków	89
(b) Sprawca intelektualnego, metafizycznego i psychologicznego niepokoju w XVI–XIX wieku	96
(c) Sprawca degradacji statusu człowieka na skutek degradacji statusu Ziemi – źródło nowożytnego nihilizmu i ateizmu.	98
2. Objawiciel znikomości fizycznej człowieka i zarazem jego wielkości rozumowej	98
3. Mityczny sprawca degradacji człowieka na skutek rzekomej degradacji Ziemi	99
4. Ofiara prześladowań	99
5. Główny bohater „dramatu kopernikańskiego”	100
6. Wierny katolik i objawiciel mechanizmu świata obmyślonego przez Najwyższego Stwórcę czy też ateista i materialista?	101
7. Mityczny symbol i kompleks nowożytności	103
SALA VI:	
OD „BOSKIEGO, GENIALNEGO ASTRONOMA”	
PO „BOJAŻLIWEGO KANONIKA I AUTORA <i>DE REVOLUTIONIBUS</i>	
– DZIEŁA NIE CZYTANEGO I MAŁO CZYTELNEGO”	104
1. Boski, genialny astronom	104
2. Człowiek wolnego ducha	104
3. Uczony świadomy czy też nieświadomy wartości swego umysłu i swych dokonań?	105
4. Racjonalista	106
5. Empiryk i racjonalista	106
6. Nielogiczny realista a nawet irracjonalista	107

7. Mistyczny doktor: chrześcijański neopitagorejczyk, neoplatonik oraz zwolennik filozofii hermetycznej?	108
8. Neurotyczny geniusz-samotnik	111
9. Samotnik i zarazem człowiek czynu	112
10. Bojaźliwy kanonik i autor <i>De revolutionibus</i> – dzieła nie czytanego i mało czytelnego?	113
SALA VII:	
SARMATA, GERMANUS, TORUNIENSIS (TORUNIANIN), PRUTENUS (PRUSAK), POLAK, NIEMIEC, PREUBE (PRUSAK), „L'UOMO UNIVERSALE” (UNIwersALISTA) CZY EUROPEJCZYK?	115
Postscriptum I.	133
Postscriptum II.	133
Postscriptum III.	134
Postscriptum IV.	135
KOMENTARZ PIERWSZY KUSTOSZA	137
1. O sposobach wykorzystania zbioru „portretów” „Galerii Kopernikowskiej”	137
2. Pozornie prosty problem – rozumienie nauki a kwestia swoistej niemocy terminologicznej	137
3. Wpływ ograniczeń językowych na rozumienie problematyki kopernikowskiej.	140
4. Wskazówki dla ambitnych badaczy myśli Kopernika.	141
4.1. Nieuchronność konstruowania „portretów” dokonań Kopernika	141
4.2. Dwa zasadnicze elementy każdego „portretu” dokonań Kopernik	141
4.3. Status poznawczy konstruowanych portretów.	142
4.4. Podstawowy wymóg tworzenia poprawnych odczytań osiągnięć Kopernika	142
Dodatek 1	
Malarskie portrety Kopernika	145
Dodatek 2	
Komentarze do malarskich portretów Kopernika	150
Dodatek 3	
Malarskie i poetyckie wizje dokonań Kopernika.	153
ROZDZIAŁ 2	
KOLEKCJA WYBRANYCH ZAGADNIEŃ KOPERNIKOWSKICH	165
Wstęp.	165

1. Czy system Kopernikowski jest heliocentryczny?	166
2. Zagadnienie miejsca	168
3. Zagadnienie grawitacji	170
4. Porównanie prostoty teorii Kopernika, Ptolemeusza i Arystotelesa.	170
5. Zasada względności	174
6. „Zasada Kopernikowska” a „zasada kosmologiczna”, czyli kosmologia teorii Kopernika w świetle kosmologii relatywistycznej.	178
7. Teorie Kopernika, Arystotelesa i Ptolemeusza a zasada korespondencji i zagadnienie niewspółmierności.	179
8. Instrumentalizm – realizm – ekwant.	183
9. Zagadnienie prawdziwości teorii Kopernika	185
10. Zagadnienie statusu ontologicznego teorii Kopernika.	188
11. Metoda Kopernika	190
12. Problem racjonalności czy irracjonalności odkrycia naukowego Kopernika	196
13. Czym była tzw. rewolucja Kopernikowska?	217
KOMENTARZ DRUGI KUSTOSZA	224
1. Znowu istotne rozbieżności.	224
2. Pozornie prosty problem – rozumienie nauki a kwestia swoistej niemocy terminologicznej	224
3. Wpływ kwestii ograniczeń językowych na rozumienie problematyki kopernikowskiej.	225
4. Jak namalować ambitny „portret” dokonań Kopernika?	226
CZĘŚĆ DRUGA	
W POSZUKIWANIU PRZYCZYŃ ROZBIEŻNOŚCI	
W OCENIE DOKONAŃ KOPERNIKA	227
WSTĘP	229
ROZDZIAŁ 3	
ODWIEDZINY WE WSPÓŁCZESNYCH PRACOWNIACH	
INTERPRETATORÓW DOKONAŃ KOPERNIKA	231
1. Pięć najważniejszych grup interpretatorów.	231
2. Najważniejsze osiągnięcia pięciu grup interpretatorów	233
3. Trudności z wymianą informacji między różnymi grupami interpretatorów.	245
4. Obchody rocznicowe – zasadniczo stracona szansa możliwości dialogu	246

5. Interdyscyplinarność zainteresowań indywidualnych uczonych – właściwy środek zaradczy na brak dialogu?	247
6. Problemy warsztatowe współczesnych interpretatorów dokonań Kopernika, a prawidłowe odczytanie myśli Kopernika...	249
6.1. Wasiutyński [1938] (II wyd. [2007]) – „patriotyczny” mit kopernikowski	249
6.2. Wątpliwości, co powinno stanowić główny temat współczesnych badań kopernikowskich	250
6.3. Luki w historycznym materiale faktograficznym a problem zrozumienia genezy odkrycia Kopernika	250
6.4. Problem z prekursorami Kopernika	251
6.5. Kuhn [1957] (pol. tłum. [1966]) – wielostronna problematyczność <i>De revolutionibus</i> i próba jej usprawiedliwienia	253
6.6. Koczy [1977] i fundamentalny paradoks oraz problem Roku Kopernikowskiego 1973	254
6.7. Krytyczny sąd historyków nauki: mit tzw. rewolucji kopernikowskiej i Rewolucji Naukowej i jego źródło – anachronizm interpretacji	255
6.8. Ciągła aktualność problemów warsztatowych i konieczność dalszych badań	256
KOMENTARZ TRZECI KUSTOSZA	258
1. Współcześni interpretatorzy dokonań Kopernika – budowniczy „Wieży Babel”	258
KOŃCOWA REFLEKSJA	259
Współczesne badania kopernikowskie – czyżby argument na rzecz postmodernizmu?	259
Kopernik – postać faktycznie mało znana albo nawet nieznaną!	260
Trzy możliwe scenariusze rozwoju współczesnych badań kopernikowskich	262
PODSUMOWANIE ROZWAŻAŃ	265
PRZYPISY	
Rozdział 1: Zbiór „portretów” Kopernika	269
Rozdział 2: Kolekcja wybranych zagadnień kopernikowskich	442

Rozdział 3: Odwiedziny w współczesnych pracowniach interpretatorów dokonań Kopernika	483
Końcowa refleksja.....	499
BIBLIOGRAFIA	501
SUMMARY	625
LISTA ILUSTRACJI	627
INDEKS NAZWISK	631
INDEKS HASEŁ	657